

Masoreten und Kantillation – eine Materialsammlung

Historische und praktische Aspekte

Kantorin A. Ejnat Willing

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנִּשְׂאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֶל־כָּל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
Mose schrieb alsdann die Lehre auf und gab sie den Priestern, den Söhnen Levi, die die Bundeslade des Herrn trugen, und all den Ältesten Israels.

וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ | שִׁבְעַ שָׁנִים בְּמַעַד שָׁנַת הַשְּׂמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת:
Mose gebot ihnen also: Am Schlusse von sieben Jahren, um die Zeit des Erlassjahres, am Hüttenfest,
בָּבוֹא כָל־יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת־פָּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל־יִשְׂרָאֵל
בְּאָזְנֵיהֶם:

Wenn ganz Israel kommt, vor dem Herrn deinem Gotte zu erscheinen, an dem Orte, den er erwählen wird, sollst du diese Lehre vorlesen in Gegenwart von ganz Israel.

הַקָּהָל אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וַיֵּרְאוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
וְשִׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

Versammle das Volk, die Männer und die Frauen und die Kinder und den Fremdling, der in deinen Städten, auf dass sie hören und auch dass sie lernen und fürchten den Herrn, euern Gott, und beobachten all die Worte dieser Lehre auszuüben.

וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וּלְמַדּוּ לִירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: {פ}

Auch ihre Kinder, die noch keine Einsicht haben, sollen hören und lernen, zu fürchten den Herrn, euern Gott, all die Tage, die ihr lebet auf dem Boden, dahin ihr über den Jordan gehet, ihn einzunehmen.

Talmud-Quellen:

Rabbi Akiva (ca. 50-135 C.E.) demanded that the Torah be studied—by means of chant—on a daily basis (B. [Sanhedrin 99a](#)).

Rav (third century) is quoted in several Talmudic discussions as understanding [Nehemiah 8:8](#) (in which **Ezra's public reading** is described)

Johanan (d. 279 C.E.) of the Tiberias Academy is credited with fixing the notion that it is not only customary, but required, that the reader use the proper musical chant. He states categorically, “Whosoever reads [the Torah] without melody and studies [Mishnah] without song, to him may be applied the verse ([Ezekiel 20:25](#)): ‘Moreover I gave them laws that were not good, and rules by which they could not live’” (B. [Megillah 32a](#)).

Also haben wir folgende Kriterien:

„**Sogen**“ (jiddisch) **oder** „**Lesen**“: technisch gesehen eher **eine ritualisierte Form der Rede oder Intonation** (und weniger eine musikalische Übung wie das Singen metrischer Hymnen).

Jedes **Wort** des Textes hat ein Betonungszeichen, das gleichzeitig ein musikalisches Motiv ist.

Jeder **Satz hat eine Phrasierung**, ggf. einen Nebensatz und ein Ende, die hörbar gemacht werden. Die Arbeit der Masoreten vervollständigte die traditionelle Bibel mit Vokalen und „Neumen“ (28 Symbole, die wir heute als Tropos oder Te'amim haMikra bezeichnen).

Die originalen Te'amim für die Psalmen und die Mischna gelten heute als verloren, es wird häufig ein „Lernsteiger“ (Achtung Nussach!) verwendet.

Historie der Masora

- Die Masora wird dem Erbe der mündlichen Torah zugerechnet (vgl. Mishna, Talmud, Targum und Midrash).
- Die Ba'alej haMesora, die „Herren der Überlieferung“ wirkten von ca. 6.-10. Jhdt. d.Z. in Tiberias und andere in Babylonien im Sinne der Überprüfung und schriftlichen Fixierung des Wortlautes der hebräischen Bibel.
- Sie wurden nicht nur als Schreiber, sondern auch als Zähler (im Sinne von statistischer Häufigkeit) wahrgenommen. (Traktat Kidushin)
- Nur wenige Namen sind bekannt: Aharon ben Moshe Ben Asher (Codex aleppo) und Moshe ben David ben Naftali (Codex Cairensio). Häufig hat sich Kommentarliteratur als Zeugnis überliefert.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7c/Aleppo-HighRes_FULL.pdf

- Seit dem 4.Jhdt. bis weit in das Mittelalter hinein gab es hangeschriebene Bücher (Codex/ Codices) mit zusammengefügten Buchseiten aus Pergament.

Geprüft und bestimmt wurden durch die Masoreten

- Der Wortlaut durch Vokale (Phonetik),
 - Die Aussprache durch Betonungszeichen im Wort,
 - Einführung von Nekudim/ Nakdanim
 - Phrasierung und Syntax (Satzstruktur) eines Passuk durch die Kombinationen der einzelnen Te'amim.
 - Es gab eher seltener die Plene-Schreibweise, daher gab und gibt es ein Spannungsverhältnis von dem tradierten unveränderten Schriftbild in der Torahrolle zur Weiterentwicklung der hebräischen Sprache, der Linguistik über die Jahrhunderte.
- Es gibt „Markierungen“ seltener Wortformen, Schreibweisen etc. Anmerkungen in Form der
- Masora magna/gedola am oberen und unteren Rand der Seite,
 - M. parva / k'tana zu Qetiv-Kere („geschrieben und gelesen“) an den seitlichen Texträndern mit Circellus im Text sowie
 - M. finalis/sofit am Kapitel- oder Buchende

EXODUS. ואלה שמות

1 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ
 בְּיָדוֹ בָּאוּ יִרְאֵבֶן שִׁמְעוֹן לֵוִי וִיהוּדָה יִשְׁשַׁכָּר וְיוֹסֵף וְבִנְיָמִן דָּן
 נַפְתָּלִי גָד וְאָשֶׁר וְנֻחִי כָל גִּנֹּשֶׁשׁ יִצְחָק יִרְדְּנָה יַעֲקֹב שְׁבַע עָשִׂים נֶפֶשׁ
 הָיוּ הָיוּ בְּמִצְרָיִם יָמֵת יוֹסֵף וְכָל אֶחָיו וְכָל הָדּוֹר הַהוּא
 וַיָּמָת יִשְׂרָאֵל כָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצִמוּ בְּמֵאד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ

בָּקָם מֶלֶךְ הַדָּשׁ עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע אֶת־יְהוָה: ^א וַיֹּאמֶר
בְּנֵי הָהָה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וַעֲצוּם מִמֶּנּוּ: ^ב וַתִּבְרָה נְחֻמְכֶמֶה לֵּאמֹר
כֹּה־יִהְיֶה וְהָיָה בִּיתִיכֶרְאֲנִי: ^ג מִלְחָמָה וְנִסְפָּה: ^ד גַּם־הָיוּ עַל־שִׁנְאֵינוּ
כִּי־כִנּוּ וַעֲלִי מִן־הָאָרֶץ: ^ה וַיִּשְׁמַע־עֲלֵיהֶם שְׂרֵי מִסִּים לִמְעַן עֲנֹתָם: ^ו
וַיִּבְרָתָם וַיִּכְּנוּ עָרֵי מִסְכְּנֹתָיו לִפְרֹעָה אֶת־פְּתָיִם וְאֶת־רַעֲמִסִּים: ^ז
אֲשֶׁר יַעֲנֵה אֹתוֹ: ^ח בֶּן־יִדְבָּה וְבֶן־יִפְרָיִם וְרָעִי מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ט
וַיִּבְרָאוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּסֶּרֶךְ: ^י וַיִּמְכְּרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם
קִשָּׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֶת־כָּל־עַבְדֵּיהֶם
וַיִּבְרָאוּ מִצְרַיִם בַּסֶּרֶךְ: ^{יא} וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִלְכֹת
הָאֶרֶץ אֲשֶׁר שָׁם הָאֶחָת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פּוֹתֵפָה: ^{יב} וַיֹּאמֶר
בֶּן־אֶת־הַעֲבָדִית וַרְאִיתִן עַל־הָאֲבָנִים: ^{יג} אִם־כֵּן הוּא וְהִמָּתֵן אֹתוֹ
כִּי־הוּא וְהָיָה: ^{יד} וַיִּחְרָאן הַמִּלְכֹת אֶת־הָאֱלֹהִים וְלֹא־עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר
אֱלֹהֵי־מִצְרַיִם וַתִּחַיֵּן אֶת־הַיִּלְדִּים: ^{טו} וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם
לָהֶן וַיֹּאמֶר לָהֶן מִדֹּעַ עָשִׂיתִן יִהְיֶה כֵּן הוּא וְהִחַיֵּן אֶת־הַיִּלְדִּים: ^{טז}

Cp 1, 1- > 6b | 6 a אֲבִיהֶם | 2 a 3 praem | 1 > 6 | 3 a cf Gen 22
 a 3 praem | 6 a 3 praem | 4 a 3 praem | 6 hoc trsp 5 a 5 a
 6 מִצִּיבָב | 7 sg | 6 a וְהָיָה, cf Gen 46,27 a cf 4 b 10 a 30
 7 a 7 pl | 11 a 6b sg | 7 6b pl | 7 a מִכְרָדָם | 6 a וְעַרְשָׁם
 (vel 7 a, cf Jer 43,13) | 12 a cf 11 b 11 a cf 11 b | 7 a 11 b 6 a
 6 a מְרִיבִים | 16 a 11 a וְהָיָה | 18 a 11 a פָּרָעָה | 11 a 11 a אֶת-

Ср 1, 10 * | с. 111. Vers תְּקַרְנוּ (pro תִּקְרְנוּ) || 16 * prps תִּקְרְנוּ (שׁוּב תִּקְרְנוּ)

קַמְיָא אֶרֶץ
וּבְקִרְיָם
הַמְּסֻנָּה
וְיִסְפְּדוּ
זֶה יִיגְרָא
יִסְפְּדוּ זֶה
הַיָּדְבָן:
צִיָּה פִּלְשֵׁן
הַשְּׂדֵה-
מִקְרִימָה
תִּדְאֲבִי:
זֶה וְהַשֵּׁב
זֶה לְאִמֶּר
וְשֵׁא נָא
שֵׁעַ מִבְּרִי
וְלִי לִפְנֵי
עַי הַתַּחַת
זֶה לִפְנֵי
אֲכִלְכֵּל
וְיִשֵּׁב²²
וְיִגְרָא²³
לִבְרִי
דְּאִתְלָם
לְאִבְרָהָם
וְדִי יִסְפְּדוּ
בִּין מֵאָה

8 = 3 +
20 = 33.6 Ve
25 = 14MS
Cp 50,
(timentos)

Gen. 50, 4

יום
הוא
אתי
אמי
על
נלה
נלה
יוסף
זקני
אחיו
ארץ
הנה
גבר
יעש
ארץ
גבר
על
שאו
גדה
הנה
יוסף
את
בית
לוא
יוסף
גמור
רעה
גביר
לפניו
אל
עלי
הוא
לכל
לכם
מאה
ז
גם
אמר
חכם
אשר
יוסף
חכם
מאה

ועשר שנים וחזקו אתו וייעלם בארון במצרים: ועשר שנים וחזקו אתו וייעלם בארון במצרים:

Chasake chasake we nitdashak!

וַיֹּאמֶר [שְׁמוֹת] בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִם אֶת אֶל־
יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּא: רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵדָּה וְיִהוּדָה:
וְלֵשֶׁכָּר וְיִמְלָן וְזַמְּמֹן: דָּן וְנַפְתָּלִי גָד וְאָשֶׁר: וְיִזְבֻּל
קְלִינֶפֶשׁ יִצְחָק וְרָרְיָעֶקֶב שִׁבְעִים נָפֶשׁ וְיוֹסֵף הָיָה
בְּמִצְרַיִם: וְיָמֹת יוֹסֵף וְכָל־אָחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא:
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲמִיזוּ בְּמִצְרָיִם
מִצְרָיִם וַתִּמְלֹא הָאָרֶץ אֹתָם:
וַיָּהִם מֶלֶךְ־חָדָשׁ עָלֵי־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדָע אֶת־יוֹסֵף:
וַיֹּאמֶר אֶל־עַמּוֹ הַזֶּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם
מִקָּדְמִי: הֲבֵנָה נִתְחַכְמָה לָּו פְּרִי־דָבָר וְהָיָה כִּי־תִקְרָאנָה
מִלְחָמָה וְיֹסֵף נִסְתָּרָה עַל־עַמּוֹ וְנִלְחַם־בָּם וְעָלָה
מִן־הָאָרֶץ: וַיַּעֲמִיזוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲשֹׂתָם
בְּסִבְלָתָם וַיְכַן עָרֵי מִסְכָּנוֹת לְפָרְעֹה אֶת־תְּחֻמֹּת וְאֶת־
רַעֲמִסִּים: וְכָאֲשֶׁר יָעַן אֹתוֹ בֶּן יִרְבֵּה וְבֶן יִפְרַיִם וַיִּקְרָא
מִסְכֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּפָרֶךְ: וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר
וּבְלִבְנֵים וּבְכָל עֲמָלָה בַּעֲשֵׂה אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר
עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִי־לֹדֶת
הָעִבְרִית אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֲחֹת שְׂפָרָה וְשֵׁם הַיְּשִׁיבָה
שִׁפְתָּה: וַיֹּאמֶר מִי־לָדָן אֶת־הָעִבְרִית וְרֹאיתִן עָלַי
הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בֵּן הוּא וְהַמָּתָן אֹתוֹ וְאִם־בֵּת הוּא וְהָיָה:
וְתִירָאן הַמִּי־לֹדֶת אֶת־הָאֲבָנִים וְלֹא עָשָׂה כֹּאֲשֶׁר
דִּבֶּר אֵלָיו: מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַתִּחַן אֶת־הַיְּלָדִים: וַיִּקְרָא
מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִי־לֹדֶת וַיֹּאמֶר לָהֶן מִדְּעָה עֲשִׂיתִן
הַדָּבָר הַזֶּה וַתִּחַן אֶת־הַיְּלָדִים: וַתֹּאמֶר הַמִּי־לֹדֶת
אֶל־פָּרְעֹה כִּי לֹא כֹנְשִׁים הַמִּצְרַיִת הָעִבְרִית כִּי
חַיִּית הָיָה בְּטָרֶם תִּבְּאוּ אֵלָיו: הַמִּי־לֹדֶת וַיִּשָּׁב
אֵלָיו: לְמִי־לֹדֶת וַיִּרְבּוּ הָעָם וַיַּעֲמִיזוּ מִצְרָיִם: וַיְהִי כִּי
יִרְאִי הַמִּי־לֹדֶת אֶת־הָאֲבָנִים וַיַּעַן לָהֶם בְּתִים: וַיַּעַן
פָּרְעֹה לְכָל־עַמּוֹ לֵאמֹר כִּלְיָהֶן הַיְּלָדִים הַיֹּאֲרָה
תִּשְׁלַיְכֶנּוּ וְכִלְיָהֶן תִּחַן:
וְכָךְ אִישׁ מִבֵּית לָוִי וַיִּקָּח אִתִּי־בִתּוֹ: וְהָיָה הָאִשָּׁה
וַתִּלְד בֶּן וַתִּקְרָא אֹתוֹ גִּי־טוֹב הוּא וַתַּעֲמִצְהוּ עַל־עֵשֶׂה
וְיָרְחִים: וְלֹא־יָבֹלֶה עַד הָעָפְצוֹ וַתִּקְחֵה־לוֹ תִּבְתָּ גִּמְלָה
וַתַּחֲמִצְהָ בְּחֹמֶר וַיִּנָּפֶשׁ וַתִּשָּׁם בֵּרֶה אֶת־הַיְּלָד וַתִּשָּׁם
בְּסוּף עַל־שִׁפְתָּהּ הָיָה: וַתַּעֲבֹב אַחֲרָיו מִרְחֶק קִדְעָה
מִהַיְּעֵשֶׂה לָּו: וַתִּרְדּוּ בַת־פָּרְעֹה לְרַחֵץ עַל־הָיָר

וַיֹּאמֶר

יַעֲקֹב

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

וְיִשְׂרָאֵל

וְיִזְבֻּל

וְיִמְלָן

Weitere Quellen der historischen Forschung sind das

- Traktat Sefer Torah und
- Traktat Sofrim.
- Geniza Kairo
- Im Verlauf des Mittelalters entstanden zusammengetragene Listen und Kommentare von Auffälligkeiten im Kontext der Torah.

Als Beispiel möge das Werk von David Qimchi (Narbonne 1160-1235) uns einen Hinweis geben:

„Okhla weOkhla“ zeigt die Mehrdeutigkeit: das Substantiv „Essen“ und den Imperativ „Iss!“

[-info@heiligeschrift.de](mailto:info@heiligeschrift.de) Masoretischer Text: Die Grundlage des AT

➤ **Begriffe:**

- **Ziel ist, den Text hörbar zu machen**, im Gegensatz zum Torahstudium (Pardes, der inhaltlichen Erforschung des Textes)
- **Lejnen – Trope -Ta'amej haMikra – Te'amim – Kantillation,**

Das jiddische Wort »Lejnen« ist vermutlich vom lateinischen Verb »legere« (lesen) abgeleitet. Viele Begriffe wurden aus dem kirchlichen Bereich in den jüdischen Kultgebrauch übernommen. Andere Quellen leiten das Wort »Lejnen« vom lateinischen »Cantilena« (Liedchen oder Singsang) ab. Es gibt Verschiedene musikalische Modelle (Baer, Hertz, Wolff, ...) oder auch andere mündlich überliefert.

- **Ba'al koree** versus Ba'al Tfillah (Leiter des Gebets),
- was macht **der Gabbej? Oder Gabbaim?**

Umstände der Durchführung (Kontext und Performance)

➤ Praxis und Kennzeichen der Torahlesung im Gottesdienst

- musikalischer Rahmen zum Torahgottesdienst innerhalb der Tfillah, „Zeremonie ist festgelegt“,
- aber hoher Grad an individuellen **Ehren in Präsenz der Torahrolle**: Aufruf mit dem hebräischen Namen, verschiedene MisheBerach, „Gomel bentshen“, Namensgebung, Ehren-Aliya zur Chuppa, ...etc, Gebete für die Regierung, Rosh Chodesh Zeremonie

➤ Parashat haShavua:

- je nach Tages- und Wochenzeit?
- „Rolle oder Buch?“ (jesh Minjan?)
- **z.B.Liturgisch im Shacharit** mit traditionellem Ablauf der Gebete („Sh’ma Israel“ und seine Segensprüche) und Durchführung im Sinne des Minhag haMakom, >>> Vergleiche dazu die Unterschiede **in Tfillat Mincha**

➤ Text ist konstant, aber der musikalische Code/Schlüssel variiert:

Shabbat und Werktag für Torahrolle

- Hohe Feiertage für Torahrolle
- Haftara aus dem Buch
- Megillot aus dem Buch: Shir haShirim (Pessach), Ruth (Shavuot), Kohelet (Shemini Azeret), Ester (Purim)
- Eicha/ Klagelieder Jeremias aus dem Buch (Tisha beAv)

Verschiedene Situationen erfordern eine unterschiedliche Durchführung der Lesung, z.B.

öffentlich, zur Lehre, liturgisch oder privat...

Shirat haJam an Shabbat Shirah/ am 7. Tag Pessach/ Shacharit LeChol/ Brit Mila/ Leijl Tikkun ...

Akedat Jizchak an Shacharit Shabbat oder an Shacharit Rosh haShana² (2rlei Te'amim bei gleicher Verseinteilung)

Asseret haDibrot, diese haben sogar 2erlei Te'amim (**mit unterschiedlichen Verseinteilungen**) für öffentliche und private Lesungen

Vorraussetzungen in der Person des Ba'al Kore:

- **Hebräische Lesekompetenz**
- **Sprachkompetenz und Textverständnis** (Prima la Parola!), nur der Text wird von Gabbai2/ Metaken in der öffentlichen Situation korrigiert, nicht die musikalische Durchführung der Te'amim.
- **Gedächtnis**
- **Musikalische Motive** erlernen, was ist der beste Weg für wen?
- **Musikalische Kompetenz**, es kann einfach und präzise in der Durchführung sein, dies ist kein Moment für Solisten. Aber die T'amim sollen sicher und adäquat vorgetragen werden.
- Zugang zu **einer Torah-Rolle**
- **Tikun**: digital oder analog (Buch), geht ein Chumash?

www.Hebcal.com

www.Sefaria.org

www.Talmud.de

<https://kol-kore.org>

Tikun <https://www.talmud.de/tlmd/tikkun/>

Simunim /Tikun korim

www.tikkun.io

Weitere Links:

Talmud.de (Chaim Guski), **Über die öffentliche Torahlesung**

<https://www.talmud.de/tlmd/die-oeffentliche-torahlesung/>

Aufrufe <https://www.talmud.de/tlmd/der-aufruf-zur-torah-halachot-anleitungen-und-umschriften-der-brachot/>

Besonderheiten <https://www.talmud.de/tlmd/besonderheiten-bei-der-torahlesung-und-im-schacharit/>

<https://www.talmud.de/tlmd/besonderheiten-und-ausnahmen-in-der-liturgie-und-torahlesung/>

My Jewish Learning, Cantillation, chanting or leyning the Bible

<https://www.myjewishlearning.com/article/cantillation-chanting-the-bible/>

Noemi Berger, JA 9.3.2015 <https://www.juedische-allgemeine.de/glossar/leinen/>

Buchempfehlungen

- Heidy Zimmermann, Torah und Shira Peter Lang AG, Europäischer Verlag der Wissenschaften Vol.40

ISBN 3-906758-42-7

- Cantores Marshall Portnoy + Josee Wolff, Art of Cantillation

https://www.amazon.de/Art-Torah-Cantillation-Step-Step/dp/0807407348/ref=asc_df_0807407348?tag=bingshoppin0b-21&linkCode=df0&hvadid=80539434716837&hvnetw=o&hvqmt=e&hvbmt=be&hvdev=c&hvlocint=&hvlocphy=120533&hvtargid=pla-4584138911069629&pssc=1&msclkid=67614d52e6901e10dabf2429c10b0476

- Chironomy als Unterstützung der oralen Überlieferung / **Handzeichen**

Es gibt Belege dafür, dass früher in manchen Gemeinden der Synagogenvorsteher (Gabbai), der an der Bima die Toralesung überwacht, dem Leser die Markierungen der vorzutragenden Toratexte mit der Hand anzeigte.

Im Talmud (Berachot 62a) erwähnt Rabbi Nachman Bar Jizchak, dass diese Zeichen mit der rechten Hand gegeben wurden. Dies erwähnt auch Raschi im 11. Jahrhundert in einem Kommentar. Obwohl sie keine „Musik“, sondern nur den Charakter des Motivs versinnbildlichen konnten, hielten sie sich bis ins Mittelalter für öffentliche Lesungen.

- Zeichen und Namen in Bildern: <https://learntrope.com/>
- Video mit Handbewegungen: <https://www.youtube.com/watch?v=2d-EQG-9ee0>
- Bodylanguage zum Merken der Tropes: https://www.youtube.com/watch?v=9BDRE91_nI0